

Založení a počátky činnosti Společnosti Svobodného bratrství (léta 1922–1923)

Kristýna Ledererová Kolajová

„Úsilí o vytvoření dokonalejších lidí a lidských řádů. To úsilí spojuje, nikoli vyznání.“¹
(N. F. Čapek)

Ideové prapočátky Svobodného bratrství bychom správně měli hledat už v dobách Čapkova pobytu v USA. To by ovšem značně přesahovalo zaměření tohoto textu, proto se zkusme spokojit jen s uvedením jakéhosi spíše symbolického počátku, za nějž by se dal považovat Čapkův návrat do vlasti v roce 1921. Tehdy byl Norbert Fabián Čapek již pevně rozhodnutý šířit v českých zemích myšlenku svobodného a pokrokového náboženství. Bylo mu však také jasné, že k naplnění tohoto záměru bude třeba založit nějaké zcela nové náboženské společenství.²

První kroky k dosažení takového smělého cíle nebylo samozřejmě možné uskutečnit nikde jinde než v metropoli. Čapek se tedy usadil v Praze a začal zde veřejně působit. Už v roce 1921 vydal vlastním nákladem důležitý spis *Cestou k obrodě* a od 15. ledna roku následujícího pak pořádal ve Sladkovského sále Obecního domu každou neděli „přednášky a zpěvy“.³ Již obsah první z nich, O rozluce mezi církví a starým společenským řádem,⁴ posluchačům jasně ukázal, o co Čapek usiloval. Tyto přednášky byly pochopitelně důležitou (protože veřejnou) součástí celkové intenzivní práce na přípravě vzniku nové náboženské společnosti. V Archivu NSČU se dochovalo několik Čapkových rukopisných záznamů, které dobře vypovídají i o některých dalších částech tohoto procesu. První záznam pochází pravděpodobně z ledna 1922 a je nadepsán *Nejbližší úkoly*.⁵ Čapek si konkrétně vypsál tyto: Jméno (k němuž připsal následující varianty: Svobodná jednota Bratrská, Liberal Unity of Brethren, Komenského sbor JSB v Praze, Svobodné českobratrství), Místnost (s přípisem sídlo Praha 1, Dlouhá 49, získat místnosti), Opatřit stanovy, Zařídit prodej knih, Písně.⁶ Jiný nedatovaný Čapkův rukopis⁷

---

[1] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Svobodné bratrství*, autorem pravděpodobně N. F. Čapek, strojopis, formát A5.

[2] Ačkoli Čapek znal tehdejší československé reformní proudy, ať již církevní, či mimocírkevní, které se nějakým způsobem snažily o duchovní obrodu společnosti (za všechny jmenujme například Církev československou nebo hnutí *Volné myšlenky*), a s některými jejich významnými osobnostmi udržoval i velmi přátelské vztahy, nehodlal se přidat k žádnému z nich. S nadšením a odhodláním se rozhodl pro vlastní cestu.

[3] A to v rámci takzvaného *Volného sdružení přátel obrody* (Archiv NSČU, kart. 33, leták a dokument 1922 NFČ a SB, strojopis, formát A4, 1. strana), což bylo však jen pracovní, ryze účelové uskupení, které Čapek potřeboval k zaštitění svých programů. Rozhodně neuvažoval o tom, že by tento název zůstal zamýšlenému novému náboženskému společenství.

[4] Archiv NSČU, kart. 33, dokument 1922 NFČ a SB, *Volné sdružení přátel obrody*, nesignovaný strojopis, formát A4.

[5] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Nejbližší úkoly*, rukopis N. F. Čapka, formát A5.

[6] *Písním a zpěvu v duchovním lidském životě* obecně přikládal Čapek velký význam. Přímo o tom svědčí fakt, že takřka všechny důležitější programy, které pořádal, byly hudbou a zpěvem doprovázeny, navíc sám byl pilným autorem desítek písní.

je věnován otázce „Proč Svobodná Víra?“, pod níž následuje dvoustránková promyšlená a velmi dobře formulovaná úvaha o významu tohoto slovního spojení a cílech hnutí takto označovaného. Může to znamenat, že Čapek vážně uvažoval i této variantě názvu nového společenství. Další zajímavý záznam se týká upřesňování základů, na kterých mělo být zamýšlené společenství utvářeno, a jeho odlišení od jiných církví (konkrétně citujeme některé Čapkovy heslovité body: úvod místo křtu; uvítání místo konfirmace; registrace všech členů po způsobu americké armády; účetnictví; reklama). Rukopis ovšem obsahuje i zajímavou přípravu části projevu, opět krátce citujeme: „Neapelujeme na masy, ale na myslící jednotlivce, ... apelujeme na jednotlivce, kteří mají snahu pomáhat odstraňovati rozdvojenost, dvojí morálku N[áboženství].“ Na konci je tužkou proveden ještě jeden přípis: „namísto obvyklých modliteb: utišení, povznesení myslí, tiché rozjímání –“⁸

Úmyslně jsem věnovala těmto třem dokumentům více pozornosti, protože výborně ilustrují proces, při němž se v Čapkově hlavě a později činech formovala podoba Svobodného bratrství. A ještě na jednu věc je zde důležité upozornit: ačkoli podobné aktivity bývají vesměs záležitostí určitého kolektivu, v našem případě je jednoznačné, že vznik Svobodného bratrství je z výrazné části dílem pouze jediného člověka.⁹

Dne 29. ledna měl Čapek v Obecním domě přednášku nazvanou O zásadách a cílech svobodného bratrství,¹⁰ ovšem nelze jednoznačně říci, jestli byl již tehdy rozhodnut právě pro tuto variantu názvu nového společenství. V té době již také spolupracoval s Otakarem Kunstovným z Volné myšlenky.¹¹ Spolu s ním a ještě s W. H. Drummondem, delegátem mezinárodního kongresu svobodných křesťanů, pak Čapek uspořádal dopoledne v neděli 2. dubna 1922 ve Smetanově síni Obecního domu Manifestační schůzi Svobodného bratrství.

Program vypadal následovně:¹² Celé shromáždění bylo zahájeno čapkovsky – hudbou. Zazněla mimo jiné varhanní skladba Rozjímání v kapli Sixtinské. Po hudební části následovala recitace Nerudovy Balady o duši. Dále přišly na řadu blahopřejné zdravice, z nichž první byla z kanceláře prezidenta Masaryka a druhou přednesli osobně delegáti zastupující město Prahu. Hlavní část schůze pak zahájil Drummond, který ve svém vstupu vyzdvihl důležitost spojení dvou hesel: svobody a náboženství, jež by nové

---

[7] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Jméno Svobodná víra bratrská, rukopis N. F. Čapka, dva listy formátu A5.*

[8] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Základy nové společnosti SVB, rukopis N. F. Čapka, řádkovaný list formátu A5.*

[9] *Nechci nikomu dalšímu upírat zásluhy na jeho formování a práci při jeho vzniku, nicméně Čapkův vklad, zejména ideový, ční vysoko nad ostatní. Byl zkrátka tak výraznou i pracovitou osobností, že nemusel nikoho jiného k svému dílu připustit, stačil jej budovat sám. (Nicméně již nechci soudit, zda a kdy to byl klad, či zápor.)*

[10] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *1922 NFČ A SB, strojopisný chronologický přehled Čapkových aktivit, formát A4.*

[11] *Liberální, výrazně protikatolické a dá se říci i poměrně ateistické hnutí, které v českých zemích působilo již od roku 1904.*

[12] Čerpáno z: Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Manifestační schůze svobodného bratrství 2. IV. 22, strojopisný záznam průběhu, formát A4; N. F. Čapek, Vzpomínka na prvou manifestaci. Cesty a cíle, roč. 1, 1923, s. 119–123.*

společenství mělo mít „na praporu“.¹³ Po něm pokračoval Otakar Kunstovný, z jehož projevu zdůrazněme pasáže o tom, že zde zakládají náboženství, které je třeba; takové, „které vzniká z touhy po jednotě a ucelenosti života, které jest v dokonalém souhlase s mým rozumem, vzděláním a sociálním cítěním. Novým božstvem je lidstvo samo, lidství v sobě samém...“ Celý program završilo vystoupení N. F. Čapka, který po květnatém úvodu, v němž řečnický dokonale shrnul situaci českého náboženského života, jak ji vnímal po svém návratu z Ameriky, ohlásil ustavující schůzi nového náboženského společenství, která se měla uskutečnit přesně za týden, a pozval na ni všechny lidi dobré vůle a ty, kteří cítí, že je čas na novou náboženskou reformaci. Dále hovořil o smyslu a idejích Svobodného bratrství a zejména zdůrazňoval to, že chce sdružovat lidi ctící morálku a pravdu, bez ohledu na jejich další názory, které nechce sjednocovat. Z jeho projevu pro dokreslení krátce citujme: „jeví se mezi námi upřímné bratrství, velká chuť k práci mravně obrodné, a naprostá snášlivost, takže duše mystické a umělecké druží se k povahám racionalisticky založeným; praktické náboženství všedního života projevuje se svorně s nejvzletnějším řešením smyslu života, nesmrtelnosti a věčnosti“. Čapek poukázal i na zodpovědnost, jež by měla mít česká inteligence vzhledem k novému hnutí, protože ono může napomoci pokroku v náboženství („nám už dnes nepostačí chorobinec pro duše světem znavené, strachem paralyzované“), stejně jako se již pokročilo „od absolutismu politického k republice a od olejových lampiček k elektrickým žárovkám“.¹⁴

Toho, že se děje něco nového, si dobře všiml i dobový tisk¹⁵ a mnohé periodikum přineslo na svých stránkách nějaké reakce – vesměs ovšem nedůvěřivé, až nevráživé (což se dalo předpokládat u katolicky orientovaných listů, ale obdobně reagovaly i listy evangelické – Kalich či Českobratrské ohlasy).

Přesně tak, jak bylo Čapkem veřejně ohlášeno, proběhla následující neděli 9. dubna ustavující schůze Svobodného bratrství.¹⁶ Uskutečnila se opět v Obecním domě, ale v menším, Sladkovského sále. Tentokrát byl průběh již méně okázalý. Nové hnutí pozdravil opět W. H. Drummond, ale jinak vedl celé dopoledne Čapek a věnoval se hlavně praktickým věcem. Mimo jiné připomněl, že nelze podlehnout stávající euforii, že novou organizaci čeká mnoho práce, jejíž výsledky nebudou hned viditelné, a tak je třeba se především vyzbrojit trpělivostí. Požádal nově přistupující členy, aby se vždy snažili o samostatné myšlení, ačkoli je pohodlné dát se vést, zatímco myšlení někdy bolí. Doplnil, že duchovně člověka neživí, co slyší, ale co sám promyslel, prozkoušel a procítil. Také znovu vyzdvihl samou podstatu nového společenství: „začínáme tvořit prvou náboženskou obec, kde prohlašujeme hned při zakládání, že si ponecháme úplnou svobodu v tom, co kdo věří, a že se spojujeme jen v společném úmyslu činit dobře.“ Ke struktuře Čapek uvedl, že Svobodné bratrství bude tvořeno různými místními obcemi, „z nichž každá ponese ráz, jí vtisknutý okolnostmi, za nichž vznikla, jakož i vůdcem, který ji stvořil či organizoval“. Tím bude dáno, že některé obce budou „tíhnout více k formám

---

[13] Drummond pak v Praze zůstal celý týden, měl ještě jednu přednášku, spolu s Čapkem navštívil prezidenta Masaryka a na závěr svého pobytu promluvil i na ustavující schůzi Svobodného bratrství dne 9. dubna.

[14] Celý Čapkův projev byl mimo několik útržkových archivních záznamů také publikován, viz: N. F. Čapek, *Vzpomínka na prvou manifestaci*.

[15] Archiv NSČU, kart. 33, výstřižky z dobového tisku a dokument *Ohlas manifestační schůze Svobodného bratrství 2. IV. 1922, strojopis, formát A4*.

[16] Archiv NSČU, kart. 33, dokument 9. dubna 1922, *Výzvu, s kterou se obrátil br. Čapek..., nesignovaný strojopis, 2 listy formátu A4*.

liberálního protestantství, jiné k racionalistům etických společností, jiné budou více formálními, jiné mystičtějšími“.

Pak došlo k formálnímu utvoření pražské obce Svobodného bratrství, a to složením následujícího slibu: „V lásce ku pravdě a svobodě a v duchu největších lidstva buditelů spojujeme se k službě Bohu, člověku a lidskosti. V svatyni svého svědomí slibuji, že se vynasnažím se vší opravdovostí býti v tomto smyslu dobrým členem Svobodného bratrství.“¹⁷ Tento slib byl stvrzen povstáním všech přítomných, kteří si navzájem podávali ruce, a tím se vítali mezi bratry a sestry nové obce. Tak došlo k symbolickému přijetí prvních členů.

Následovalo období, v němž se Svobodné bratrství skutečně formovalo. Čapek kromě svých četných a pro dnešní dobu nepředstavitelně hojně navštěvovaných přednášek¹⁸ uspořádal i tři velká shromáždění na Staroměstském náměstí (10. a 17. června, 16. září), postupně k tématům: Kritika církví, Mínění a skutečnost, Moderní náboženství.

Někdy v první polovině roku 1922 vyšla také první Kazatelna Svobodného bratrství. Sešitky této ediční řady byly nesmírně důležité pro šíření povědomí o Svobodném bratrství mimo Prahu. Jako důkaz uveďme citát z dopisu Jindřicha Vostárka, rolníka z Pazuchy u Litomyšle z října 1922,¹⁹ který N. F. Čapkovi napsal o tom, jak – nespokojen s Církví československou stojící na dogmatech – našel to, co hledal: „Proto bych neměnil tento první svazeček Kazatelny Svobodného bratrství za nejdražší bibli, neboť jemu rozumím a cítím, že má pravdu. Nejráděj bych Vás vážený rádče S. B. pozval do naší osady k vykonání přednášky o náboženství pokrokového člověka, kdyby to nebylo tak daleko od vás a nákladné, proto chci aspoň vaše spisy čísti a dáti čísti jiným.“

Ovšem až do konce roku 1922 fungovalo Svobodné bratrství pouze jako určitá občanská iniciativa, bez řádné registrace, povolení a vlastních regulí. To se změnilo 13. ledna 1923, kdy byla svolána důležitá schůze v sále Hlaholu, na níž byly přijaty stanovy, předem oficiálně schválené příslušným ministerstvem, a byl zvolen jednadvacetičlenný správní orgán. Schůze se dle Čapkových záznamů zúčastnilo na tři sta lidí.

Následně se činnost Svobodného bratrství rozvinula naplno. Shromáždění a přednášky se konaly v největších tehdejších pražských sálech (Obecní dům, Slovanský ostrov, Heinovka na Vinohradech, kam se údajně vešlo až osm set osob, Bio Alma – dohromady jich bylo střídáno dvanáct), ale jejich kapacita přesto nestačila obrovskému zájmu, lidé zde často omdlávali z nedostatku vzduchu a prostoru. I proto byl usilovně hledán objekt, který by Svobodné bratrství mohlo koupit a adaptovat pro své potřeby. (Již v roce 1923 začala speciální sbírka, která měla vynést prostředky na pokrytí alespoň části této investice. Záměr se podařilo uskutečnit roku 1924 koupí domu v Karlově ulici.) Oficiální kancelář mělo Svobodné bratrství do té doby na Praze 1 v Dlouhé třídě 49.

Roku 1923 začal vycházet časopis *Cesty a cíle* a také byl vydán první zpěvník nazvaný *Písně svobodného bratrství*, obsahující čtyřiačtyřicet písní, v naprosté většině Čapkova autorství. O tom, že o něj byl velký zájem, svědčí skutečnost, že se v následujících třech letech dočkal dalších dvou vydání. Koncem roku 1923 (4. listopadu) byla zahájena

---

[17] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Prvý slib 1922, strojepis s rukopisnými úpravami N. F. Čapka, formát A5.*

[18] *Celkem se jich do konce roku 1922 uskutečnilo v rámci Svobodného bratrství čtyřicet devět.*

[19] Archiv NSČU, kart. 33, dopis Jindřicha Vostárka, Pazucha u Litomyšle čp. 32, 29. října 1922, rukopis, 3 strany formátu 16 x 14,5 cm.

slavná nedělní škola, Čapkův experiment, který se skvěle vydařil.²⁰ Neučili v ní lidé s teologickým a často ani pedagogickým vzděláním, ale ti, kteří se z nadšení sami přihlásili. Důležité byly hlavně důvěra v ideály Svobodného bratrství a láska k dětem. Škola začala se sborem dvaceti vyučujících bratří a sester a devadesáti dětmi. Za rok stoupl počet dětí na dvě stě osmdesát a učitelů na padesát.

O činnosti Svobodného bratrství v počátcích jeho existence hodně vypoví také dochované účetní doklady.²¹ Můžeme se z nich například dozvědět, které investice byly považovány za zásadní, a byly proto uskutečňovány jako první. Jistě nepřekvapí, že se jednalo o pořízení rozmnožovacích a psacích strojů. Je jasné, že šíření vlastních tiskovin bylo velice důležité, zvláště když Čapek byl velmi plodným autorem, navíc schopným oslovit mnoho lidí. A tak byl již v prosinci 1922 koupěn profesionální tiskařský stroj Millotyp s příslušenstvím, celkem za zhruba 3500 korun.²² Kromě toho se do kanceláří v Dlouhé ulici pořizoval nábytek: psací stůl, křeslo a několik židlí, regál a také žaluziové skříně. Další peníze byly vydávány, jak bychom dnes řekli: cele na propagaci a prezentaci. Platily se samozřejmě pronájmy sálů, někdy také živá hudba, a dále pravidelné propůjčování kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí od Církve československé pro shromáždění. Další pravidelnou investicí byl měsíční výlep plakátů (připravovaly se po dvou až pěti stech kusech). Kromě vyjmenovaných však mělo Svobodné bratrství do konce roku 1923 ještě jednu investici, velmi zajímavou, možná až kuriózní v kontextu předchozích, ale dokonale vypovídající o tom, že nové náboženské společenství opravdu dbalo na všestranný rozvoj osobnosti, a to včetně dětí. Tou poslední investicí byla totiž koupě loutkového divadla!²³

V tomto kontextu je samozřejmě důležité uvést také to, jak vypadala registrace členské základny včetně způsobu vybírání a výše členských příspěvků. První přihlášky byly předtištěny na kartičce formátu A6 a obsahovaly formulaci: Přihlašuji se za člena Svobodného bratrství a souhlasím s jeho ideami svobodného myšlení, upřímného bratrství a mravní obrody. Dále se vyplnilo jméno, adresa, povolání, dne 192... a zaškrtnula se forma placení členských příspěvků z předtištěných možností (měsíčně, čtvrtletně, pololetně).²⁴ Součástí přihlášky byla obálka s kolonkou pro označení jménem člena. Aby mělo Svobodné bratrství finanční svobodu, vybíraly se dobrovolné příspěvky už od počátků činnosti: Příspěvkovými dny byly první neděle a první úterý v měsíci, kdy byla u vchodu do shromažďovací místnosti umístěna zvláštní pokladna, kam se vsouvaly peníze v obálkách, které každý obdržel na shromáždění o týden dříve. Výše vybraných

---

[20] Archiv NSČU, kart. 33, dokument *Nedělní škola Svobodného bratrství (úryvky zprávy z výročního shromáždění [1925], strojopis s rukopisnými poznámkami, 3 strany A5, signováno K.[arel] H.[ašpl]*.

[21] Archiv NSČU, kart. 33, složka *účetní doklady 1922–1923, rukopisně psané záznamy, přeložené archy formátu A3*.

[22] *Sázelo se tehdy ještě v takzvané horké sazbě, tedy do sázecích ráků, které mělo Svobodné bratrství dva a k tomu dvě sázecí písma (Tercii a Garmond) po dvou paré. V červnu 1922 byl dokoupen ještě rozmnožovací stroj Thoni s příslušenstvím (2900 Kč), ale ten byl po půl roce vyměněn za – psací stroj! Ten ovšem v tehdejší době stál daleko víc peněz než onen rozmnožovací.*

[23] *A že to nebyla investice malá: divadlo stálo 1280 Kč, což bylo pro porovnání obdobně jako psací stůl a křeslo dohromady, zatímco například pronájem kostela sv. Mikuláše stál 70 Kč, malého sálu na Žofíně na celý den 204 Kč a vystoupení živé hudby okolo 25 Kč.*

[24] Archiv NSČU, kart. 32, *tiskopis členské přihlášky, oboustranně potíštěný karton formátu A6 s předtištěnou obálkou*.

členských příspěvků byla samozřejmě kolísavá, ale v námi sledovaných necelých dvou letech se pohybovala od 350 do 850 korun měsíčně.²⁵ Do výroční schůze v roce 1923 se podle Čapkova svědectví mělo vybrat celkem přes 34 000 korun, a to bez započtení účelových sbírek, což svědčí o neuvěřitelném nadšení členů i příznivců.²⁶

Členská základna byla také často oslovována s prosbou o vyplnění různých dotazníků. První doložený je již z 1. července 1922,²⁷ tedy tři měsíce po vzniku společenství. N. F. Čapek jej rozesílal spolu s krátkou shrnující (a optimistickou) bilancí a jeho výsledky chtěl využít pro přípravu dlouhodobější koncepce činnosti. Další a podrobnější dotazníky se obvykle vyplňovaly s členskou přihláškou a pak v podstatě periodicky po určitém období. Odevzdávaly se (alespoň v prvních letech) přímo N. F. Čapkovi v uzavřené obálce a z jejich vyhodnocení mohl vznikat pro vedení Svobodného bratrství velmi cenný průzkum. Z vyplněných rubrik se dal vyčíst mimo jiné i věk, povolání, vzdělání, zvláštní záliby, předchozí církevní příslušnost, preferované programy pořádané Svobodným bratrstvím, co která konkrétní osoba považovala ve Svobodném bratrství za přínosné i to, jak mu sama přispívá a případně kolika hodinami času týdně (zde se dalo vybrat, zda penězi, prací – zpěv, hudba, přednášky, články, pomoc při schůzích, vyučování, služby potřebným atd., nebo propagací). Nechyběly ani otázky zaměřené na zjišťování způsobů rozšiřování členské základny (tedy kým byl kdo přiveden a koho sám přivedl), ani sondy zjišťující, jakým duchovním směrem je kdo orientován (otázky typu: co jste četl ze spisů vydávaných Svobodným bratrstvím či N. F. Čapkem, v kterém směru se chcete zdokonalovat, jaké projevy duchovního života vám jsou sympatické). Zjistit, zdali si Čapek vedl nějaké statistiky sestavené z takto získaných informací a zda je třeba dále využíval ve své vůdčí práci, už přesahuje zaměření tohoto článku – nicméně pro případné zájemce o počátky českého unitářství a Čapkovu osobnost to může být zajímavým studijním námětem.

Myslím, že dobrým závěrem pro článek věnovaný vzniku a prvním měsícům činnosti Svobodného bratrství může být připomenutí oslav prvního výročí založení.²⁸ Jubilejní schůze se uskutečnila na stejném místě, kam bylo před třinácti měsíci svoláno první shromáždění, tedy ve Smetanově síni Obecního domu, a to v neděli 6. května 1923 opět od deseti hodin dopoledne.²⁹ Kromě vzpomínání a bilancování došlo i na akt slavnostního přijetí nových členů. Norbert Fabián Čapek měl při této významné

---

[25] Archiv NSČU, kart. 33, složka Vybrané účetní doklady SSB, rok 1923, evidence členských příspěvků, sešité listy formátu A5.

[26] Rovnou ovšem existovalo i něco jako revize členské základny a neplatičů. V archivu je už z počátečních let činnosti dochován formulář dopisu, z něhož citujeme: „ačkoli je nám známo, že svým smýšlením a zájmem patříte do rodiny SB“ ..., „nemáme [dosud] vaši přihlášku za člena“. A vysvětlení, že členství není formalitou a pro sdružení je velice důležité, ačkoli nikomu nezužuje jeho svobodu. Přiložen byl formulář přihlášky. Členové měli legitimace (a to pravděpodobně již ve 20. letech, ovšem nejstarší dochovaná podoba průkazky člena je v archivu NSČU až k roku 1933). Existovaly také urgencye o zaplacení příspěvku (rozesílané neplatícím s roční periodicitou).

[27] Archiv NSČU, kart. 32, Pražská obec Svobodného Bratrství, strojopis, signovaný N. Čapkem, datovaný 1. července 1922, dvě strany formátu A5.

[28] Materiál z dalších jubilejních oslav je uložen v Archivu NSČU, zejména v kartonech 32 a 80 (Pamětní kniha z oslavy 5 let od založení Svobodného bratrství, z roku 1927).

[29] N. F. Čapek, *K jubileu Svobodného Bratrství. Cesty a cíle*, roč. 1, 1932, s. 113–115.

příležitosti skvělý proslov nazvaný *Základní idee svobodného bratrství*.³⁰ Není bez zajímavosti, že brzy po oslavě výročí, 24. června 1923, byla zorganizována také první Květinová slavnost (podle pramenů tehdy ještě nazvaná Květinová neděle).³¹

Tyto necelé první dva roky působení Svobodného bratrství v naší republice byly ve znamení nadšení, rozkvětu a zdaru. I na základě kritického hodnocení tehdejší situace prováděného s odstupem devadesáti let je nutné uznat, že když N. F. Čapek ve svých projevech, zápiscích a korespondenci z této doby sršel optimismem a oprávněnou hrdostí nad dařícím se dílem, nikterak nepřeháněl. Svobodné bratrství mělo skutečně skvěle vykročeno k tomu, aby se alespoň v rámci Prahy stalo dobře viditelným a známým společenstvím udávajícím směr v oblasti duchovního i společenského života. Za deset let už byla ovšem situace, částečně i vlivem celosvětové ekonomické krize, výrazně jiná, obtížnější, a za dalších deset ještě horší. Pokračovat není třeba, historický vývoj všichni známe. I kvůli němu a jeho kontinuitě Vám, doufám, bylo milé podívat se na tento inspirativní kousek dějin českého unitářství blíž a podrobněji.

Kristýna Ledererová Kolajová

---

[30] Publikován v: N. F. Čapek, *Základní idee svobodného bratrství. Cesty a cíle*, roč. 1, 1923, s. 131–136.

[31] N. F. Čapek, *Náš symbol. Cesty a cíle*, roč. 2, 1933, s. 97.